

BESTUURSOPDRACHT

Opgave Arbeidsmigranten

Inleiding

Arbeidsmigranten leveren een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van de lokale en regionale economie. De sterke groei van het aantal arbeidsmigranten gaat ook gepaard met nieuwe vraagstukken. Het huisvestingsbeleid is op papier op orde, maar de praktijk is weerbarstiger. Waar huisvesten we grote groepen (tijdelijke) arbeidsmigranten? Wat betekent het voor de leefbaarheid in onze woonwijken, wanneer daar veel arbeidsmigranten verblijven? En als we streng handhaven, welke effecten brengt dat met zich mee?

Binnen de opgave Arbeidsmigranten nemen we maatregelen op korte termijn, en herzien we in 2019 ons beleid, samen met (grote) werkgevers, huisvesters, uitzendbureaus, en mensen die het (be)treft.

Wat hebben we tot nu toe gedaan?

Met het vaststellen van een helder beleid in 2010 met betrekking tot de huisvesting van arbeidsmigranten liepen we als gemeente Steenbergen voorop. Dit lokale beleid is vastgelegd in de Beleidsnota Huisvesting Arbeidsmigranten Gemeente Steenbergen 2010. Met de Woonvisie 2015 is dit beleid in 2015 gecontinueerd. In dit beleid hebben we (kort samengevat) vastgelegd dat:

- het realiseren van huisvesting primair verantwoordelijkheid van de werkgevers is,
- huisvesting binnen de gemeente Steenbergen vooral is bedoeld voor arbeidsmigranten die ook binnen de gemeente werken,
- huisvesting maatschappelijk verantwoord dient te zijn, zowel voor de arbeidsmigranten zelf als voor de omgeving,
- de arbeidsmigrant die zich in de gemeente Steenbergen heeft gevestigd, en hier zijn hoofdverblijf heeft, in een woning thuishoort, en
- huisvesting op het agrarisch bedrijf is toegestaan tot 40 personen.

We houden rekening met een extra bouwopgave wat betreft tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten. Dit kan zowel bij een agrarische bedrijf zijn als huisvestingsinitiatieven in hotels of pensions.

Vanuit de raad is aangedrongen op integratiebeleid.

In aanvulling hierop is in het nieuwe paraplubestemmingsplan (ingegaan op 1 januari 2016) vastgelegd dat arbeidsmigranten, wanneer zij niet een huishouden vormen, niet in reguliere woningen mogen worden gehuisvest.

Regionale samenwerking

De beleidsnota zet in op regionale samenwerking, door gemeentelijke beleidskaders voor het huisvesten van arbeidsmigranten af te stemmen, door samen te werken in handhaving. Ook in de bestuursovereenkomst inzake het AFC tussen provincie en de gemeente Steenbergen is vastgelegd om regionaal samen te werken, met name met betrekking tot sociaal maatschappelijke aspecten. Afspraken in de Regio West Brabant (RWB) in 2013 betroffen de gemeenschappelijke opgave voor

huisvesting en de verdeling hiervan over de gemeenten. Deze afspraken zijn inmiddels achterhaald. Van het idee om beleid en handhaving regionaal af te stemmen is weinig terecht gekomen. Wel werken gemeenten samen in gezamenlijke handhaving, de gemeente Steenbergem neemt hier niet aan deel.

Stella Maris

In februari 2018 is het college geadviseerd om een aantal knelpunten met betrekking tot de grootschalige voorziening Stella Maris aan te pakken. Belangrijkste vraagstuk is dat het aantal inschrijvingen in het BRP op het adres van Stella Maris het aantal aanwezige bedden aanzienlijk overstijgt. Het is waarschijnlijk dat deze personen niet allemaal in Stella Maris verblijven. De gemeente is echter verplicht deze personen in het BRP in te schrijven, indien zij, in een periode van 6 maanden, minimaal 4 maanden in Nederland verblijven.

Het college heeft naar aanleiding hiervan in februari 2018 besloten de vraagstukken met betrekking tot arbeidsmigranten integraal aan te pakken. Deze bestuursopdracht is daarop het vervolg.

Ontwikkelingen en signalen

De volgende ontwikkelingen en signalen vragen steeds nadrukkelijker om een oplossing:

1. Het aantal inschrijvingen in het BRP op het adres van Stella Maris overstijgt het aantal aanwezige bedden aanzienlijk. Er is een groep arbeidsmigranten die wel ingeschreven staan, maar niet (permanent) op dit adres verblijven. We hebben geen zicht op hoe groot deze groep is, en of dit alleen Stella Maris betreft.
2. Gesprekken met arbeidsmigranten die zich komen inschrijven, roepen de vraag op of hun belangen door huisvesters en/of werkgevers voldoende worden behartigd. In hoeverre is sprake van het achterhouden van papieren, slechte huisvesting of zelfs uitbuiting. We hebben er geen zicht op. Verschillende belangen leveren spanning op.
3. Niet voor alle hier tijdelijk verblijvende arbeidsmigranten wordt toeristenbelasting afgedragen.
4. Arbeidsmigranten verblijven steeds vaker in reguliere woningen, die opgekocht worden door huisvesters, zowel vastgoedverhuurbedrijven als uitzendbureaus die zelf arbeidsmigranten in dienst hebben. In een aantal gevallen wonen te veel mensen bij elkaar in één woning zonder een huishouden te vormen. Dit is strijdig met de bestemmingsplannen. We hebben aanwijzingen dat het inmiddels om vele tientallen woningen gaat.
5. Met regelmaat bereiken ons signalen dat het wonen van arbeidsmigranten in de woonwijken overlast voor de omgeving oplevert, onder andere door onregelmatige werktijden, extra parkeerdruk, het aantal aanwezige personen per woning, andere cultuur en normen, en/of alcoholgebruik.
6. Doordat de goedkopere woningvoorraad wordt opgekocht door huisvesters, maken starters op de woningmarkt vanuit onze autochtone bevolking minder kans op een huis in hun eigen woonomgeving.
7. Een belangrijk deel van de arbeidsmigranten vestigt zich, ook als huishouden, permanent in onze woonwijken. De samenstelling van onze woonwijken verandert .
8. We ontvangen signalen dat veel kinderen van arbeidsmigranten een taalachterstand hebben.
9. We vermoeden dat er een mismatch bestaat tussen de arbeidsparticipatie van de autochtone bevolking tegenover de grote vraag naar flexibele arbeid (ingevuld door arbeidsmigranten). Inzicht ontbreekt om hierop gericht beleid te formuleren.
10. Het aantal arbeidsmigranten dat in onze gemeente tijdelijk of permanent werkt en verblijft zal naar verwachting de komende jaren verder toenemen.

Belangrijkste vragen binnen de opgave Arbeidsmigranten

Deze ontwikkelingen en signalen, de sterke groei van het aantal arbeidsmigranten, tegengestelde belangen en het ontbreken van samenwerking, (juridische) complexiteit, vragen om integraal beleid binnen een brede opgave, op de volgende vraagstukken:

1. Arbeidsmigranten leveren een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van de lokale en regionale economie. Hoe nemen en houden we **gemeentelijke regie** op de gevolgen van deze ontwikkeling voor de lokale gemeenschap? Hoe richten we als gemeente ons relatiemanagement in? Hoe kunnen we als belanghebbenden, werkgevers, huisvesters, verhuurders, uitzendbureau's, onze inwoners (al dan niet georganiseerd), en arbeidsmigranten zelf, in partnership optrekken in een **duurzame samenwerking**, gegeven de verschillende belangen?
2. Hoe gaat de gemeente om met meer **inschrijvingen van personen in het BRP** dan het aantal bedden op één adres? Hoe controleren we dit? Welke afspraken maken we de betrokken huisvesters?
3. Hoe gaan we om met al dan niet terechte **signalen van verkeerde behandeling**, of zelfs uitbuiting van arbeidsmigranten? Willen we hier actief op signaleren?
4. De bestemmingsplannen zijn helder als het gaat over de vestiging van arbeidsmigranten in onze woonwijken. Wat betekent het als we hierop consequent **toezicht houden en handhaven**, onder andere voor de huisvestingsopgave (al dan niet in grootschalige voorzieningen) op korte en langere termijn, lokaal en regionaal? Zijn onze bestemmingsplannen scherp genoeg geformuleerd om te kunnen handhaven? Kunnen we inschrijvingen in het BRP gebruiken voor toezicht en handhaving op vestiging van arbeidsmigranten in woningen, strijdig met het bestemmingsplan?
5. Wat verwachten we van **samenwerking met gemeenten in de regio**, zowel wat betreft het verdelen van de regionale huisvestingsopgave als afstemming van beleid? Nemen we als gemeente initiatief of wachten we rustig af, terwijl we lokaal onze verantwoordelijkheid nemen?
6. De samenstelling van onze woonwijken verandert door de (permanente) vestiging van arbeidsmigranten. Wat betekent dit voor de **verhoudingen in wijken en buurten**, de sociale samenhang, de fysieke leefomgeving, de volksgezondheid? We zetten ons in voor de integratie van statushouders, willen we ons ook inzetten voor de integratie van arbeidsmigranten?
7. In hoeverre moeten en kunnen we nu al anticiperen op (een combinatie van) **economische en/of technische ontwikkelingen** (zoals laagconjunctuur of robotisering)? Moeten arbeidsmigranten die zich permanent in onze gemeente gevestigd hebben, daardoor wellicht in de toekomst een beroep doen op onze sociale voorzieningen?
8. Op welke punten kunnen we ons economisch **beleid**, woonbeleid en sociaal beleid **beter met elkaar verbinden**? Enerzijds om beter te kunnen inspelen op groeiende vraag naar huisvesting, anderzijds om (nieuwe) werkgevers verantwoordelijkheid te geven voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Wat zijn de verschillende belangen hierin voor de gemeente? Bijvoorbeeld: wat is het effect van een eventuele uitbreiding van het AFCNP?

Met deze Bestuursopdracht Arbeidsmigranten starten we een doorlopend proces van actie op korte termijn, afstemming, evaluatie en de (door)ontwikkeling van beleid op langere termijn. Leidend hierbij is het maatschappelijk effect dat we daarbij op het oog hebben.

Beoogd maatschappelijk effect

Arbeidsmigranten maken een vast onderdeel uit van de samenleving van Steenberg. Zij leveren een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van de lokale en regionale economie. Er is voldoende en maatschappelijk verantwoorde huisvesting voor arbeidsmigranten die hier tijdelijk verblijven.

Arbeidsmigranten die zich permanent in de gemeente vestigen, wonen met hun gezin en huishouden in onze woonwijken en nemen deel aan de lokale gemeenschap. Werkgevers, huisvesters, maatschappelijke organisaties, bewonersorganisaties en gemeente werken nauw samen om dit te bereiken, in lokaal, regionaal of provinciaal verband.

Aanpak

In antwoord op de hierboven genoemde vraagstukken zetten we in september 2018 de volgende zaken tegelijkertijd in actie:

1. **Toezicht, bemiddeling en handhaving** op situaties in woonwijken die strijdig zijn met het bestemmingsplan wordt voortgezet daar waar deze overlast oplevert voor de omgeving en/of aantoonbaar sprake is van overtreding van de APV. We monitoren doorlopend eventuele neveneffecten (zowel positief als negatief). Door continue afstemming met alle betrokkenen, wordt steeds gezocht naar een duurzame oplossing. De situatie op het recreatiepark Sunclass is stabiel. Toezicht en handhaving op Sunclass wordt op de huidige wijze voortgezet. Op dit moment wordt gewerkt aan een toekomstplan voor Sunclass.
2. We investeren in een goede relatie en constructieve samenwerking met huisvesters en werkgevers, via een **overlegtafel**, met als doel duurzame huisvesting voor arbeidsmigranten die binnen de gemeente werkzaam, te ontwikkelen, zowel tijdelijk als permanent. Gezien de opgave zetten we actief in op de ontwikkeling van nieuwe huisvesting.
3. We zetten in op **regionale samenwerking** en regionaal beleid. Hiertoe investeren we wat deze opgave betreft in onze relaties met de naburige gemeenten, en initiëren waar nodig overleg. In dit verband werken we mee aan het onderzoek van de RWB naar de verwachte ontwikkeling van het aantal arbeidsmigranten in de regio, en onderzoek en initiatief van de provincie Brabant met betrekking tot arbeidsmigranten.
4. **Nadere inventarisatie** van en inzicht in de huidige stand en trends en ontwikkelingen. Waar mogelijk maken we gebruik van regionaal en/of provinciaal onderzoek.
5. **Ontwikkelen van integraal beleid**; waar nodig actualiseren of bijstellen van bestaand beleid: economisch beleid, sociaal maatschappelijk beleid, integratiebeleid en woon- en huisvestingsbeleid. Voornemen is om resultaten rond de zomer van 2019 aan te bieden aan de raad.

Risico's

Een belangrijk risico bij actiepunt 1. is dat handhaving tegen knelpunten aanloopt, bijvoorbeeld de bewijslast. We ontdekken dit gaandeweg het traject, en betrekken waar nodig ervaringen van andere gemeenten en/of jurisprudentie. Doordat we tegelijkertijd inzetten op alternatieve huisvesting, willen we handhaving voorkomen.

Bij het streven naar een duurzame oplossing zijn we afhankelijk van de medewerking van huisvesters, uitzendbureaus, werkgevers, investeerders en dergelijke. Gebrek aan medewerking is een belangrijk risico. Als gemeente stellen we ons open, constructief en faciliterend op ten opzichte van oplossingen die door anderen worden aangedragen. We zetten in op gemeenschappelijk belang en maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Door veel zelf te willen doen, lopen we risico al eerder opgedane ervaringen van andere gemeenten te missen. Om deze reden zullen we hoe dan ook in het traject van beleidsontwikkeling samenwerking zoeken met gemeenten in de regio. Voor inventarisatie, nadere analyse, juridische aspecten en actualisatie of bijstelling van beleid wordt waar nodig externe expertise ingezet

Door doorlopende monitoring en afstemming via de interne werkgroep, en waar nodig via de coördinerend portefeuillehouder of college, wordt voorkomen dat het proces stil komt te liggen.

Portefeuillehouder

Bij de opgave Arbeidsmigranten zijn de volgende portefeuillehouders betrokken: burgemeester Van den Belt (Communicatie en Bedrijfsvoering), wethouder Lepolder (Economie, Arbeidsmigranten),

wethouder Baartmans (Wonen), wethouder Prent (Leefbaarheid en kernen) en wethouder Krook (Sociaal Domein). Wethouder Lepolder is coördinerend portefeuillehouder.

Ambtelijk opdrachtgever, opdrachtnemer en interne werkgroep

Ambtelijk opdrachtgever: Pieter Paardekooper

Ambtelijk opdrachtnemer: Huib de Korte

Interne werkgroep: Martin Meulblok, Marc de Jong, Harold Mailoa, Nicole Pot, Joyce Klip, Chris Franken, Donovan de Weert, Chayenne van de Water, Pieter Paardekooper

Vanuit de eigen organisatie incidenteel te betrekken: toeristenbelasting via Henk-Jan Keur, sociaal maatschappelijke vraagstukken via Ruud Peters en/of Astrid Marchand, economisch beleid via Sven Langenberg en/of Pinar Coban. integrale veiligheid en ondermijning via Jurgen Peijs, communicatie via Irene Franken.

Vervolgstappen

Zodra het college deze bestuursopdracht heeft vastgesteld, worden de onder 'Aanpak' genoemde activiteiten in gang gezet. Voornemen is om resultaten rond de zomer van 2019 aan te bieden aan de raad.

Voorlopig komt de werkgroep iedere zes weken in een integraal overleg kort bij elkaar om de voortgang te monitoren, knelpunten te bespreken en waar nodig afspraken bij te stellen. Er is periodiek overleg met de coördinerend portefeuillehouder. De raad wordt tot vaststelling van het beleid periodiek geïnformeerd via een raadsmededeling. De eerste raadsmededeling gaat uit naar aanleiding van deze bestuursopdracht.

Mensen en middelen

Dit traject vraagt inzet vanuit verschillende disciplines. De acties 1. tot en met 4. vallen onder reguliere inzet en zullen worden meegenomen in de urenplanningen. Daar waar dit knelpunten oplevert, zal dit met de betreffende teammanagers worden opgepakt. Met het interne overleg iedere zes weken voorkomen we doorlopend tussentijds overleg en 'ruis op de lijn'. Dat laatste voorkomen we ook door waar nodig snel te schakelen.

Voor inventarisatie, nadere analyse, juridische aspecten en actualisatie of bijstelling van beleid wordt waar nodig externe expertise ingezet (hiervoor is een budget beschikbaar van 25.000 euro). Beleidsontwikkeling zal tijdelijk extra inzet van de organisatie vragen. We kunnen op dit moment echter nog niet beoordelen waar deze extra inzet nodig is.

Communicatie

Veel inwoners die direct te maken hebben met overlast van arbeidsmigranten, of zien dat veel woningen door huisvesters (of investeerders) worden opgekocht, vragen zich af wat nu eigenlijk het beleid van de gemeente is. Wenselijk is een eenduidige boodschap af te geven die past bij de acties die nu worden ingezet. De volgende communicatiemix wordt ingezet om dit collegebesluit te communiceren:

1. Een raadsmededeling (bijgevoegd); september 2018
2. Een algemeen persbericht (bijgevoegd?); september 2018

3. Een informatieve brief in vervolg op de brief die eerder aan makelaars en huisvesters is verstuurd; september 2018
4. Briefing van toezichthouders, baliemedewerkers en andere direct betrokken medewerkers; september / oktober 2018
5. Een informatief bericht op intranet; september 2018

Bij het traject voor actualisatie en bijstelling van beleid betrekken we ook inwoners en arbeidsmigranten. Hiervoor wordt een communicatieplan opgesteld. Naast dialogotafels of bijeenkomsten waarbij we mensen direct ontmoeten, willen we ook het burgerpanel 'Steenbergen, ik praat mee' inzetten.